

งานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

CREATIVE WORKS OF KRUNGTHEPMAHANAKORN

THAI CLASSICAL MUSIC BAND'S VOCALISTS

อรณิชา อรรถกุล*

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์**

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง งานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร และศึกษางานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีปรากฏทั้งสิ้น 10 ท่าน คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เพยเผ่าเย็น ครูสุภางค์พักตร์ แก้วกระหนก ครูประสิทธิ์ วงษ์นิล ครูทัศนีย์วรรณ คำศิริ ครูขวัญดาว ปุณยลภัสกุล และครูชนิดุศ เกตุขรา นักคีตศิลป์ไทยแต่ละท่านมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญทางด้านคีตศิลป์ไทย

จากการปฏิบัติหน้าที่นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ทำให้มีผลงานปรากฏออกมา 3 ประเภท คือ ผลงานด้านการประพันธ์ ผลงานด้านการแสดง และผลงานด้านการเผยแพร่ ซึ่งผลงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของนักคีตศิลป์ไทย ที่มีต่อวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครได้เป็น 2 ลักษณะ คือ บทบาทหน้าที่โดยตรงและบทบาทหน้าที่โดยอ้อม

ในส่วนของงานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร มีนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร ที่มีผลงานสร้างสรรค์จำนวน 6 ท่าน คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เพยเผ่าเย็น และครูชนิดุศ เกตุขรา โดยผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น มีปรากฏออกมาใน 3 ลักษณะ คือ ผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง ผลงานด้านการประพันธ์บทขับร้อง และผลงานด้านการบรรจเพลง ผลงานเหล่านี้เกิดจากการได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในแต่ละยุคสมัย เพื่อนำไปใช้ในการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร และยังคงมีปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: งานสร้างสรรค์/ นักคีตศิลป์ไทย/ วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research on creative works of Thai classical vocalists of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band is a qualitative study aimed to investigate biography and works of Thai classical vocalists of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band and their creative works.

Findings from the research suggest that up to date, there are 10 Thai classical vocalists of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band including Kru Anong Saengyon, Kru Boonchu Rodprasit, Kru Kanya Rohitajol, Kru Bu-nga Narkplang, Kru Wimol Pheyphaoyen, Kru Suphangpak Kaewkrank, Kru Prasit Wongnil, Kru Tussanevan Kumsiri, Kru Kwandaow Punyalaphatsakul and Kru Chanudit Ketchara and each of them has produced talent and expertise in Thai vocal music.

Based on the function as a vocalist of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band, their works can be referred to in 3 aspects including composition work, performance work and promotion and dissemination work. Such creative works reflect their role and duty as a vocalist in the Band both direct and indirect one.

With respect to composition work, there were 6 Thai classical vocalists of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band who could be referred to for their outstanding works including Kru Anong Saengyon Kru Boonchu Rodprasit Kru Kanya Rohitajol Kru Bu-nga Narkplang Kru Wimol Pheyphaoyen and Kru Chanudit Ketchara. Creative works were produced in 3 patterns including melody composition, lyrics composition and music arrangement. These works were largely originated from the assignment given by the master of Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band at that time and all of them have been performed by the Band until today.

Keywords: Creative Works / Thai Classical Music Band's Vocalist / Krungthepmahanakorn Thai Classical Music Band

* นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีวิทยา) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, o.atchanakul@gmail.com

** รองศาสตราจารย์, ดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, grnpd@mahidol.ac.th

บทนำ

ดนตรีไทย เป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไทย ที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สัมมาจนเกิดเป็นอารยธรรมการดนตรี แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยได้อย่างเต็มภาคภูมิ การดนตรีไทยเกิดขึ้นเพื่อรับใช้วิถีชีวิตของคนในสังคมไทย วงดนตรีไทยวงหนึ่งประกอบไปด้วยนักดนตรีและนักร้อง ผู้ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดบทเพลงผ่านการบรรเลงและการขับร้องอย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผน และยังคงมีปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน และจากการทำหน้าที่บรรเลงและขับร้องนี้เอง ที่ทำให้เกิดงานสร้างสรรค์อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความคิดที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จนตกผลึก ผ่านความรู้สึกรสสัมผัส อารมณ์และจินตนาการ และแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานหรือชิ้นงานในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น ความรู้ ทฤษฎี นวัตกรรม อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป

วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นวงดนตรีไทยวงหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงอยู่ เป็นหน่วยงานราชการหนึ่งที่มีความเป็นมาช้านาน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2506 โดยนายชำนาญ ยุวบูรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศบาลกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ด้วยเล็งเห็นคุณค่าศิลปและวัฒนธรรมของชาติ อีกทั้งยังทำหน้าที่รับใช้สังคมในด้านต่าง ๆ อาทิ งานด้านการแสดง ได้ทำหน้าที่บรรเลงต้อนรับราชอาคันตุกะจากต่างประเทศ ด้านการสอน ได้จัดฝึกอบรมครูดนตรีเพื่อนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครยังเป็นแหล่งรวบรวมครูดนตรี นักดนตรีและนักร้องที่มีคุณภาพ ส่งผลให้วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างชื่อเสียงในระดับชาติ จนได้รับการยกย่องว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดนตรีไทย ดังจะเห็นได้จากครูดนตรีที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติถึง 3 ท่านด้วยกันคือ ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูบุญยัง เกตุคง และครูพินิจ ฉายสุวรรณ ซึ่งแต่ละท่านถือเป็นปูชนียบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยความเชี่ยวชาญในการดนตรีเป็นอย่างดี

ในวงดนตรีไทย ส่วนที่สามารถเพิ่มสุนทริยสทางการฟังและมีพัฒนาการควบคู่มาพร้อมการดนตรีไทย นั่นก็คือ คีตศิลป์ อันเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการขับร้อง อย่างมีระเบียบแบบแผน มีความประณีตงดงาม และความละเอียดอ่อน โดยมีนักคีตศิลป์หรือนักร้องเป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดแก่วงดนตรีไทยและ ยังเป็นผู้ถ่ายทอดบทเพลงผ่านการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและเข้าถึงอารมณ์เพลงได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือว่่านักคีตศิลป์เป็นผู้สร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นในการสื่อสารทางดนตรี กล่าวคือ มีนักดนตรีและนักร้องเป็นผู้ส่งสาร มีภาษาดนตรีและภาษาร้องเป็นสาร และมีผู้ฟังเป็นผู้รับสาร จึงถือเป็น ความมหัศจรรย์ที่ธรรมชาติได้มอบให้แก่มนุษย์ ซึ่งน้อยคนนักที่จะมีความสามารถในทางด้านนี้

นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความเชี่ยวชาญทางด้านการขับร้องไทยอย่างดียิ่ง จากประวัติความเป็นมาของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร มีปรากฏนักคีตศิลป์ไทยทั้งหมด 10 ท่านด้วยกัน คือ (1) ครูอนงค์ แสงยนต์ (2) ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ (3) ครูกัญญาโรหิตาจร (4) ครูบุหงา นาครดล (5) ครูวิมล เพยเผ่าเย็น (6) ครูสุรางค์พัทธ์ แก้วกระหนก (7) ครูประสิทธิ์ วงษ์นิล (8) ครูทัศนีย์วรรณ คำศิริ (9) ครูขวัญดาว ปุณยลภัสกุล (10) ครูชนิดิศ เกตุขรา ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความรู้ความสามารถทางด้านการขับร้องและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้นักคีตศิลป์ไทยจะทำหน้าที่นักร้องประจำวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ตามแต่ภาระงานที่

ได้รับมอบหมาย ทำให้นักคิดศิลป์ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถและประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้เหมาะกับภาระงานนั้น ๆ ส่งผลให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายและเป็นที่น่าสนใจ

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น จึงนำมาสู่การทำวิจัยเรื่อง “งานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของนักคิดศิลป์ไทย และเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ เผยแพร่และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษางานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง งานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการทางด้านมานุษยดนตรีวิทยา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.การวางแผนงานเบื้องต้น

1.1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งการศึกษาต่าง ๆ และจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1.2) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยเลือกสำรวจพื้นที่ที่กลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เพื่อสอบถามข้อมูลสภาพทั่วไป ข้อมูลดนตรีและข้อมูลศิลปิน ทำให้ทราบว่า นักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 10 ท่าน โดยยังคงปฏิบัติราชการ 4 ท่าน และเกษียณอายุราชการไปแล้ว 6 ท่าน คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ (ศรีไทยพันธุ์) ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ (ทองเชื้อ) ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูกัญญา โรหิตาจล ครูวิมล เผยเผ่าเย็น ครูสุภาภักดิ์พัทธร แก้วกระหนก ครูประสิทธิ์ วงษ์นิล ครูทัศนีย์วรรณ คำศิริ ครูขวัญดาว ปุญญลภัสกุล ครูชนุตติส เกตุขรา และผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล 2 กลุ่ม คือ นักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นบุคคลข้อมูลที่เป็นนักคิดศิลป์ของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครเป็นหลัก

1.3) การเลือกพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา 2 พื้นที่ด้วยกัน คือ กลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และสถานที่พำนักของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษางานวิจัยเรื่องงานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การวิจัยเรื่องงานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกต โดยข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครได้จัดขึ้น เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ชีวิตประวัติและผลงานของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายประเด็นต่าง ๆ

2) บทบาทหน้าที่ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เพื่ออธิบายประเด็นต่าง ๆ

3) งานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการแพร่กระจาย และแนวคิดและทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ เพื่ออธิบายประเด็นต่าง ๆ

4. การสรุปผลข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาสรุปผลและแยกออกมาเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษางานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลอีกครั้ง ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการนำเสนอข้อมูลในขั้นต่อไป

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นำเสนอในบทที่ 4 นักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอในบทที่ 5 งานสร้างสรรค์ของนักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

จากการศึกษานักคิดศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นการศึกษาได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประวัติและพัฒนการของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นวงดนตรีไทยวงหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกรุงเทพมหานคร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2506 ด้วยการริเริ่มของนายชำนาญ ยุวบูรณ์ นายกเทศบาลกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยให้คงอยู่ จึงได้จัดตั้งวงดนตรีไทยเทศบาลนครกรุงเทพ หรือที่ปัจจุบันเรียกว่าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครนับแต่นั้นมา (สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. 2556: 1)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีหัวหน้าวงดนตรีไทยทั้งหมด 9 ท่าน คือ ครูพริ้ง ดนตรีรส ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ครูสุจินต์ ศรีเฟื่องฟู ครูหยด ผลเกิด ครูชนะ ชำนิราชกิจ ครูนิคม รักชุมแก้ว ครูชาติรี อบนวล และปัจจุบันคือ ครูสุทัศน์ แก้วกระหนก ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร

ภารกิจหลักของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครคือ การขับร้องและบรรเลงในงานพระราชพิธี งานพิธีการ ตามวาระโอกาสสำคัญต่างๆ ตามคำสั่งของกรุงเทพมหานครและจากหน่วยงานอื่นๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา รวมถึงโครงการดนตรีสำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่า “ดนตรีในสวน” เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ประชาชนตามสวนสาธารณะต่างๆ ทั้ง 5 แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สวนจตุจักร สวนลุมพินี สวนพระนคร สวนธนบุรีรมย์ และสวนสราญรมย์ และการบรรเลงเพื่อเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุ อ.ส. และทางสถานีวิทยุ ปชส.7 ซึ่งแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นวารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 2, ฉบับที่ 1, หน้า 49-59

ต่างก็ปฏิบัติตามภารกิจหลักของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครสืบต่อกันมา (บุหงา นาคพลั้ง, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2555)

ทั้งนี้ในสมัยครุพินิจ ฉายสุวรรณ เป็นหัวหน้าวงนั้น ได้มีการเพิ่มภารกิจหลักขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ การจัดให้มีโครงการอบรมดนตรีสำหรับประชาชน โดยการเป็นวิทยากรให้ความรู้ทางด้านดนตรีไทยแก่ประชาชนและผู้สนใจทั่วไป และยังคงมีโครงการนี้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาในสมัยครุชาติรี ออบนวล เป็นหัวหน้าวงดนตรีไทย ได้มีการยกเลิกหนึ่งในภารกิจหลักขึ้น คือ การบรรเลงเพื่อเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุ อ.ส. และทางสถานีวิทยุ พชส.7 อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงานของสถานีวิทยุขึ้น ๆ

ปัจจุบันนี้วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร หรือวงเทศบาลนครกรุงเทพในอดีตนั้น ยังคงยืนหยัดและปฏิบัติตามเจตนารมณ์ที่วางไว้อย่างมุ่งมั่น เพื่อต้องการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงอยู่สืบไป

ชีวประวัติของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นส่วนที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีทั้งหมด 10 ท่าน คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เผยเผ่าเย็น ครูสุรางค์พักตร์ แก้วระหนก ครูประสิทธิ์ วงษ์นิล ครูทัศนีย์วรรณ คำศิริ ครูขวัญดาว ปุณยลภัสกุล และครูชุนติศ เกตุขรา ซึ่งแต่ละท่านถือเป็นปูชนียบุคคลทางด้านคีตศิลป์ไทย

จากการศึกษาพบว่า นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครนั้น ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคีตศิลป์ไทยตั้งแต่วัยเยาว์ จากการถ่ายทอดความรู้จากครูนักร้อง รุ่นอาวุโสที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น จากสำนักดนตรีที่ไปเรียนมา และจากสถานศึกษาเฉพาะทาง เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นต้น จนทำให้นักคีตศิลป์ไทยนั้นเกิดความเชี่ยวชาญ และเมื่อได้เข้ามาทำงานเป็นนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร จากภารกิจหลักและความสามารถของแต่ละท่าน ส่งผลให้เกิดผลงานต่างๆ ออกมามากมาย โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลงานด้านการประพันธ์ ผลงานด้านการแสดง และผลงานด้านการเผยแพร่

ในส่วนของผลงานด้านการประพันธ์ มีนักคีตศิลป์ไทย 6 ท่าน ที่มีผลงานปรากฏในด้านนี้ ได้แก่ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เผยเผ่าเย็น และครูชุนติศ เกตุขรา ซึ่งแต่ละท่านล้วนได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ให้เป็นผู้ประพันธ์ท่วงร้อง หรือประพันธ์บทขับร้องขึ้น เพื่อใช้สำหรับการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร

ในส่วนของผลงานด้านการแสดง นักคีตศิลป์ไทยทุกท่านมีผลงานปรากฏทางด้านนี้ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติภารกิจหลักของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร คือ การขับร้องและบรรเลงในงานพระราชพิธี งานพิธีการ ตามวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามคำสั่งของกรุงเทพมหานครและจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา รวมถึงโครงการดนตรีสำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่า “ดนตรีในสวน” เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ประชาชนตามสวนสาธารณะต่าง ๆ ทั้ง 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร คือ สวนจตุจักร สวนลุมพินี สวนพระนคร สวนธนบุรีรมย์ และสวนสราญรมย์ อีกด้วย

ในส่วนของผลงานด้านการเผยแพร่ นักคีตศิลป์ไทยทุกท่านมีผลงานปรากฏทางด้านนี้ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติภารกิจหลักของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร คือ การขับร้องและบรรเลงในงานพระราชพิธี งานพิธีการ ตามวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามคำสั่งของกรุงเทพมหานคร และจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา และการบรรเลงเพื่อเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุ อ.ส. และทางสถานีวิทยุ พชส.7 อีกทั้งโครงการอบรมดนตรีสำหรับประชาชน โดยการ

เป็นวิทยากรให้ความรู้ทางด้านดนตรีไทยแก่ประชาชนและผู้สนใจทั่วไป และรวมถึงการไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศอีกด้วย

บทบาทหน้าที่ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทผลงานของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ผลงานด้านการประพันธ์ (2) ผลงานด้านการแสดง (3) ผลงานด้านการเผยแพร่ และจากผลงานดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของนักคีตศิลป์ไทยที่มีต่อวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของนักคีตศิลป์ไทยวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครได้เป็น 2 ลักษณะ คือ บทบาทหน้าที่โดยตรงและบทบาทหน้าที่โดยอ้อม

บทบาทหน้าที่โดยตรง คือ 1. นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร จะต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทยทุกประเภทที่ใช้ในการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ในทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในงานพระราชพิธี งานพิธีการตามวาระโอกาสสำคัญต่างๆ ตามคำสั่งของกรุงเทพมหานคร 2. เข้าร่วมขับร้องในรายการดนตรีสำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่า “ดนตรีในสวน” 3. ร่วมขับร้องและบรรเลงเพื่อเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุ อ.ส. และทางสถานีวิทยุ ปชส.7 (ไม่มีปรากฏในปัจจุบัน) 4. ร่วมโครงการอบรมดนตรีสำหรับประชาชน เพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้ทางด้านการขับร้องแก่ประชาชนและผู้สนใจทั่วไป 5. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา

บทบาทหน้าที่โดยอ้อม คือ จากหน้าที่หลักในการเป็นนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้นักคีตศิลป์ไทยมีบทบาทในการส่งเสริมด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย คือด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านการบริการสังคม

ผลการศึกษางานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่า มีปรากฏนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร 6 ท่าน ที่มีผลงานสร้างสรรค์เกิดขึ้น คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เผยเผ่าเย็น และครูชนิดิต เกตุขรา ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนั้น มี 3 ลักษณะ คือ ผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง ผลงานด้านการประพันธ์บทขับร้อง และผลงานด้านการบรรจุเพลง

ในส่วนผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง มีปรากฏนักคีตศิลป์ไทย 4 ท่าน ที่มีผลงานทางด้านนี้ คือ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจร และครูวิมล เผยเผ่าเย็น โดยผลงานด้านการประพันธ์ทางร้องของนักคีตศิลป์ไทยทั้งหมด เป็นการประพันธ์ทางร้องเพื่อใช้สำหรับเพลงเถาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 25 เพลง ด้วยกันคือ เพลงสามัคคีไทย เพลงเขมรขมนคร เพลงกบเต็น เพลงนเรศวรชนช้าง เพลงเพชรน้อย เพลงเรืองพล เพลงวัฒนาเวียดนาม เพลงสยามานุสติ เพลงชเวดากอง เพลงเขมรขมดง เพลงกำสรดสวาท เพลงเทิดมหาราช เพลงนางขนาง เพลงพรสมเด็จ เพลงหุ่ม เพลงขอมกล่อมลูก เพลงอัปสรสำอาง เพลงเกสรสำอาง เพลงเทพประสาพร เพลงทองย่อน เพลงพญาลำพอง เพลงสาวขมสวน เพลงสิงห์โตเล่นหาง เพลงปิ่นสยาม และเพลงมะลิวัลย์ รวมถึงเพลงศรีโศก ซึ่งเป็นเพลงสามชั้น อีกด้วย

สำหรับการประพันธ์ทางร้องของนักคีตศิลป์ไทยที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นนั้น เกิดจากการได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ให้เป็นผู้ประพันธ์ทางร้องขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ในงานพระราชพิธี งานพิธีการ ตามวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ ตามคำสั่งของกรุงเทพมหานครและจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา

ในส่วนผลงานด้านการประพันธ์บทขับร้อง มีปรากฏนักคีตศิลป์ไทย 3 ท่าน ที่มีผลงานทางด้านนี้ คือ ครูบุหงา นาคพลั้ง ครูวิมล เผยเผ่าเย็น และครูชนิดิต เกตุขรา โดยบทขับร้องที่ประพันธ์ขึ้นมีลักษณะเป็นวารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลอนสุภาพ คือ กลอนห้าและกลอนแปด แต่นิยมประพันธ์กลอนแปดเป็นส่วนใหญ่ และเนื้อความของบทขับร้องจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดงานนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความสมบูรณ์ในการขับร้องและบรรเลง

สำหรับผลงานการประพันธ์บทขับร้องของนักคีตศิลป์ไทยที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นนั้น เกิดจากการได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ให้เป็นผู้ประพันธ์บทขับร้องขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ในงานพระราชพิธี งานพิธีการ ตามวาระโอกาสสำคัญต่างๆตามคำสั่งของกรุงเทพมหานครและจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มา

ในส่วนผลงานด้านการบรรจเพลง มีปรากฏนักคีตศิลป์ไทย 2 ท่าน ที่มีผลงานทางด้านนี้ คือ ครูบุหงา นาคพลั่ง และครูชนิดิศ เกตุขรา โดยทั้งสองท่านจะเลือกบรรจเพลงตามบทขับร้องและวัตถุประสงค์ของการจัดงานนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความสมบูรณ์ในการขับร้องและบรรเลง

สำหรับผลงานการบรรจเพลงของนักคีตศิลป์ไทยที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นนั้น เกิดจากการได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในขณะนั้น เพื่อนำไปใช้ในงานมงคลและงานอวมงคลสำหรับการขับร้องและบรรเลงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร

ผลสรุปการดำเนินการวิเคราะห์ / อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลโดยรวม และแบ่งประเด็นการอภิปรายได้ดังนี้

การถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านคีตศิลป์ไทย

จากการศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครแต่ละท่านนั้น ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านคีตศิลป์ไทยจากครูที่แตกต่างกันไปตามยุคตามสมัยนั้น ๆ โดยผู้วิจัยสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) นักคีตศิลป์ไทยที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากสายตระกูลดนตรี 2) นักคีตศิลป์ไทยที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากสถานศึกษาเฉพาะทาง เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ต่าง ๆ โดยนักคีตศิลป์ไทยที่ได้รับการถ่ายทอดจากสายตระกูลดนตรีนี้ ส่วนใหญ่จะเติบโตขึ้นในตระกูลดนตรี โดยมีบิดา มารดา หรือบุคคลในครอบครัวผู้เป็นนักร้องนักดนตรี เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้ ซึ่งความรู้ที่ถ่ายทอดให้นี้ก็มาจากการสืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น และในที่ยังหมายถึง ผู้ที่ฝากตัวเป็นศิษย์กับครูนักร้องผู้สืบเชื้อสายดนตรีด้วย ซึ่งนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคีตศิลป์ในลักษณะนี้ ได้แก่ ครูอนงค์ แสงยนต์ ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ครูกัญญา โรหิตาจล ครูบุหงา นาคพลั่ง ครูวิมล เพยเผ่าเย็น และครูทัศนีย์วรรณ คำศิริ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ มนตรี สุขกลัด (2547: 116) ที่กล่าวถึงการศึกษาการขับร้องเพลงไทยของครูอนงค์ ศรีไทยพันธุ์ ไว้ว่า ครูอนงค์ ศรีไทยพันธุ์ เป็นศิลปินผู้ทรงคุณภาพของเมืองไทยที่มีความสามารถและผลงานในด้านการขับร้องเพลงไทย และมีลีลาเฉพาะตน ทั้งนี้ท่านได้รับการถ่ายทอด การขับร้องมาจากบิดาของท่านคือ ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติโดยครบถ้วน นอกจากนั้นยังกล่าวถึงความสำคัญของการถ่ายทอดเพลงโบราณต่าง ๆ ไว้ว่ายังมีเพลงโบราณอีกมากมายหลายบทเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของท่าน ซึ่งหากไม่มีการสืบทอดนับวันบทเพลงเหล่านี้ก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา

ในส่วนของนักคีตศิลป์ไทยที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากสถานศึกษาเฉพาะทางนั้น เป็นการถ่ายทอดวิชาความรู้วิธีการหนึ่งที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน อันเนื่องมาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมดนตรีที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การศึกษาดนตรีเช่นในอดีต ถูกแทนที่โดยการศึกษาตามสถานศึกษาเฉพาะทางแทน ซึ่งสอดคล้องกับ ศาสตราจารย์เกษม วัฒนชัย (2545: จ) ที่กล่าวว่า แต่เดิมวิชาชีพนักร้องไทยมีการสืบทอดอยู่ในกลุ่มผู้ปฏิบัติดนตรีสามกลุ่ม คือ กลุ่มนักร้องชาวบ้าน ชาววัด และชาววัง และพบว่าในวารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุกแห่งมีหลักในการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน คือ ใช้วิธีการจำและปฏิบัติ โดยไม่มีการจัดทำตำรา ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในระยะเวลาที่ผู้ถ่ายทอดมีชีวิตรอยู่เท่านั้น จึงทำให้การศึกษาวิชาดนตรีไทยไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีดนตรีต่างประเทศเข้ามา ทำให้ดนตรีไทยถูกลดบทบาทลง ส่งผลให้ระบบการถ่ายทอดได้เปลี่ยนไปจากเดิม จากบ้าน-วัด-วัง มาเป็น บ้าน-โรงเรียน-วิทยาลัย (หรือมหาวิทยาลัย) แทน โดยครูผู้สอนยังคงเป็นทั้งครูและนักดนตรีไทยผู้มีฝีมือเช่นเดิม แต่ได้มีการบันทึกการเรียนการสอนด้วยโน้ตเพลง ตำรา บทความต่าง ๆ และมีเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อความในเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย หน้า 3 กล่าวไว้ว่า “ส่วนสำคัญของการพัฒนาดนตรีไทยคือการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำไว้สำหรับใช้เป็นบรรทัดฐานในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ นอกจากจะเป็นตัวบ่งชี้กำหนดแนวทาง ด้านการเรียนการสอนแล้ว เกณฑ์ดังกล่าวนี้ยังสามารถนำมาปรับปรุงสำหรับการประเมินบรรดานักดนตรีไทยที่มีฝีมือแต่ไม่มีโอกาสเรียนวิชาสามัญ เพื่อประโยชน์ในการยกระดับนักดนตรีไทยเหล่านั้น” และสถานศึกษาเฉพาะทาง ได้แก่ มหาวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี เป็นต้น ซึ่งนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านคีตศิลป์ในลักษณะนี้ ได้แก่ ครูประสิทธิ์ วงษ์นิล ครูขวัญดาว ปุณณภักดิ์ และครูชุนติศ เกตุชรา

ความสามารถของนักคีตศิลป์ไทย

ในด้านความสามารถของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครนั้น มี 3 ประเภท คือ 1) ผลงานด้านการประพันธ์ 2) ผลงานด้านการแสดง และ 3) ผลงานด้านการเผยแพร่ ผลงานในแต่ละด้านที่ปรากฏขึ้นนั้นแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถ และความถนัดของนักคีตศิลป์ไทยที่แตกต่างกันออกไป โดยในส่วนของผลงานด้านประพันธ์พบว่า มีนักคีตศิลป์ไทยหลายท่านที่มีผลงานทางด้านนี้ สืบเนื่องมาจากการได้รับมอบหมายจากผู้ประพันธ์เพลงนั้น ๆ ด้วยเห็นว่าเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางด้านการขับร้องและมีความรู้ด้านดนตรี จึงไว้วางใจให้เป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้น ๆ ขึ้น ดังเช่น ครูบุญชู รอดประสิทธิ์ ผู้มีผลงานด้านการประพันธ์ ซึ่งนอกจากท่านจะมีความรู้ความสามารถทางด้านคีตศิลป์ไทยทั้งทฤษฎีและปฏิบัติแล้ว ยังต้องมีความรู้ทางด้านดนตรีไทยประกอบด้วย โดยท่านสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกประเภท ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า นักดนตรีรอบวง ทำให้ท่านมีผลงานด้านการประพันธ์ขึ้นลักษณะหนึ่ง คือ ผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง เช่นเดียวกับครูวิมล เผยเผ่าเย็น ที่ได้สร้างผลงานด้านการประพันธ์ขึ้น ด้วยท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคีตศิลป์ ความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย และความสามารถในการประพันธ์บทกลอนต่าง ๆ จึงทำให้ท่านมีผลงานด้านการประพันธ์ ใน 2 ลักษณะ คือ ผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง และผลงานด้านการประพันธ์บทขับร้อง ซึ่งเป็นสมบัติของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครมาจนถึงปัจจุบัน จากผลงานที่มาจากความเป็นนักคีตศิลป์ไทยเป็นไปดังที่ ศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล กล่าวไว้ว่า “นักร้องวงกลมเป็นคนที่มีฝีมือทั้งนั้น นักร้องเบอร์หนึ่งอยู่ที่นั่นหลายคน ทั้งเสียงดี มีความสามารถสูง ดูอย่างครูบุญชู เป็นคนที่ร้องเพลงดีมาก เพราะเค้ารู้หน้าทับเพลง เค้าตีกลองได้ ตีกลองสองหน้า ตีโทนร่ำมะนาได้ ทำอะไรได้รอบตัว” (พูนพิศ อมาตยกุล, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2557)

ผู้มืบทบาทในการขับเคลื่อนคีตศิลป์ไทย

ผลการวิจัยพบว่านักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร แม้เป็นเพียงกลุ่มบุคคลหนึ่งของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ที่อยู่ภายใต้สังกัดกรุงเทพมหานคร แต่เป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งต่อศิลปวัฒนธรรมทางด้านคีตศิลป์ไทย เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญทางด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งถือเป็นปูชนียบุคคลที่ทรงคุณค่า อีกทั้งยังเป็นผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติแขนงนี้ให้คงอยู่คู่คนไทยและชาติไทยสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญประการหนึ่งของวารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การขับร้องไทยว่า การขับร้องเพลงไทยนั้นมีมาพร้อมกันกับความเป็นชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเอื้อนเอ่ย ลำนำ ทำนองเพลง เพลงกล่อมเด็ก หรือแม้แต่การละเล่นของเด็กไทย ซึ่งนอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว สิ่งเหล่านี้ยังแฝงไปด้วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การสร้างความสามัคคี ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยอีกด้วย และผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า แม้นักคีตศิลป์ไทยจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมดนตรีไทย แต่หากเป็นผู้มีความสามารถ และมีศักยภาพอย่างเต็มเปี่ยม ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของนักคีตศิลป์ไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่า นักคีตศิลป์ไทยเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ของไทยให้คงอยู่และเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ทั้งในระดับหน่วยงาน ระดับองค์กร ระดับสังคม และระดับประเทศ ดังเห็นได้จาก ในระดับหน่วยงาน นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร เป็นผู้สร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ด้วยการทำหน้าที่ขับร้องในวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ทำให้องค์ประกอบของวงครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งยังสร้างอรรถรสให้เกิดแก่ผู้ฟังอีกด้วย ในระดับองค์กร นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นแก่องค์กร ด้วยการปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ภายใต้คำสั่งของกรุงเทพมหานคร ในระดับสังคม นักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติหน้าที่ขับร้องในงานต่าง ๆ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ประชาชนและให้ความร่วมมือแก่งานต่าง ๆ ตามที่ได้ขอความอนุเคราะห์มา ซึ่งถือเป็นการบริการสังคมทางหนึ่ง และในระดับประเทศ นักคีตศิลป์ไทยคือผู้ที่ทำหน้าที่สืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ของไทยให้คงอยู่สืบไป

การสร้างสรรค์ผลงาน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า งานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครมีปรากฏใน 3 ลักษณะ คือ ผลงานด้านการประพันธ์ทางร้อง ผลงานด้านการประพันธ์บทขับร้อง และผลงานด้านการบรรจเพลง ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ทั้ง 3 ลักษณะนี้ เกิดจากการสร้างสรรค์ขึ้นตามบทบาทหน้าที่ในการเป็นนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร กล่าวคือเกิดจากการได้รับมอบหมายจากหัวหน้าวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครในแต่ละยุคสมัย ผู้ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์บทเพลงนั้น ๆ ขึ้น โดยให้นักคีตศิลป์ไทยเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นในลักษณะหนึ่งลักษณะใด เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบทเพลงที่ได้ประพันธ์ขึ้นนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วริสร เจริญพงศ์ (2552: 128) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างสรรค์งานของชัยภัคร ภัทรจินดา ไว้ว่า วิธีการสร้างสรรค์งานนั้นมาจากหลายสาเหตุ ทั้งเกิดจากความต้องการการสร้างสรรค์งานดนตรีของตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น เกิดจากแรงบันดาลใจบางอย่าง หรือเหตุผลบางประการที่ต้องประพันธ์ขึ้น โดยจะพิจารณา ลักษณะงานและความต้องการสุดท้ายว่าต้องการให้งานออกมาในลักษณะใดและกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเกิดความสมบูรณ์ที่สุด และไม่ว่างานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานครจะไม่ได้เกิดจากตัวนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครเอง แต่ผลงานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทยที่เกิดขึ้นนั้น ก็เป็นไปอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องตามความต้องการของผู้ประพันธ์เพลง และวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ ซึ่งบทเพลงเหล่านั้นยังคงปรากฏและใช้ในการขับร้องและบรรเลง ในวงดนตรีไทย กรุงเทพมหานครมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงชีวประวัติและผลงานของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทย กรุงเทพมหานคร รวมถึงงานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร อันเป็นข้อมูลและ

องค์ความรู้ที่มีประโยชน์ทางด้านคีตศิลป์ไทย ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาทางด้านนี้ นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ต่อไป

2) จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ข้อมูลในการอ้างอิงหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครนั้นมีปรากฏไม่มากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ข้อมูลเป็นหลัก ซึ่งในบางครั้งการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลก็เป็นไปอย่างยากลำบาก อันเนื่องมาจากวัยและสุขภาพของครูแต่ละท่าน แต่ถึงอย่างไรข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ก็ได้ผ่านการตรวจสอบจากบุคคลข้อมูลอย่างชัดเจน จึงจะนำมาเขียนในงานวิจัยฉบับนี้ได้ จากปัญหาที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการจัดบันทึกข้อมูลต่างๆไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางด้านศิลปวัฒนธรรม จึงควรให้หน่วยงานที่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ กรมศิลปากร กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ศูนย์หรือสำนักศิลปวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัย ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงคุณค่าของการเก็บรักษาข้อมูล องค์ความรู้ต่าง ๆ ไว้เป็น ลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาและเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติแขนงนี้ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเพียงงานสร้างสรรค์ของนักคีตศิลป์ไทย วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ซึ่งนอกเหนือจากงานสร้างสรรค์ ครูแต่ละท่านยังมีความสามารถและผลงานอันทรงคุณค่าและควรค่าแก่การศึกษาในอีกหลายด้าน อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องนี้ต่อไปได้

2) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน นักคีตศิลป์ไทยหรือบุคลากรทางด้านคีตศิลป์ไทยกำลังเป็นที่ขาดแคลน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจึงควรร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชาติได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ ด้วยการรณรงค์ให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นหลังได้เกิดความสนใจ อันนำไปสู่การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ต่อไป

รายการอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. 2540. *เทคนิคการขับร้องเพลงไทย*. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกษม วัฒนชัย. 2545. *เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย พุทธศักราช 2544 ทบวงมหาวิทยาลัยและกรมศิลปากร*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- ขวัญดาว ปุณยลภัสกุล. คีตศิลป์ (นักร้อง) ชำนาญงาน กลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 5 กุมภาพันธ์ 2556, 20 มิถุนายน 2557.
- ชนิดิต เกตุขรา. นักวิชาการละครและดนตรีปฏิบัติการ ศูนย์ฝึกดนตรี กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 21, 22 กุมภาพันธ์, 15 มีนาคม 2556, 20 มิถุนายน 2557.
- ชาตรี อบนวล. อดีตหัวหน้ากลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 24 มิถุนายน 2554, 25 กันยายน, 10 ตุลาคม 2555, 27 มิถุนายน 2557.

- ทัศนีย์วรรณ คำศิริ. คีตศิลป์ (นักร้อง) ชำนาญงาน กลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 6 กุมภาพันธ์ 2556, 18, 20 มิถุนายน 2557.
- บุญชู รอดประสิทธิ์ (ทองเชื้อ). ข้าราชการบำนาญ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 30 สิงหาคม, 26 กันยายน 2555, 16 กุมภาพันธ์ 2556.
- บุหงา นาคพล้ง. ข้าราชการบำนาญ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 18 กันยายน, 3, 4, 5 ตุลาคม 2555, 13, 24 มิถุนายน 2557.
- ประสิทธิ์ วงษ์นิล. คีตศิลป์ (นักร้อง) ชำนาญงาน กลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 6 กุมภาพันธ์ 2556, 18 มิถุนายน 2557.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. *ดนตรีวิจักษ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สยามสมัย.
- _____. นักวิชาการสาขาดนตรีวิทยา และที่ปรึกษาวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล. “สัมภาษณ์”. 27 พฤษภาคม 2557.
- มนตรี สุขกลัด. 2547. *อาศรมศึกษา กรณีศึกษาครูองค์ ศรีไทยพันธุ์*. อาศรมศึกษาศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาดุริยางค์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วริสร เจริญพงศ์. 2552. *การสร้างสรรคงานดนตรีกรรมแนวดนตรีไทยร่วมสมัย เพลงลำนำเจ้าพระยาของชัยภัก ภักธรจินดา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิมล เผยแผ่เย็น. ข้าราชการบำนาญสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 21, 24 ธันวาคม 2555, 1 กุมภาพันธ์ 2556.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. 2556. *สืบสานตำนานระนาด 50 ปี วงปี่พาทย์ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: ที เอส บี โปรดักส์.
- สำนักสวัสดิการสังคม. 2530. *สังคีตไหว้ครูวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครประจำปี 2530 ครั้งที่ 22*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนต.
- สุทัศน์ แก้วกระหนก. รักษาการในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 20 มิถุนายน 2557.
- สุภางค์พัคตร์ แก้วกระหนก. คีตศิลป์ชำนาญงาน แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร. “สัมภาษณ์.” 8 กุมภาพันธ์, 21 มีนาคม, 3 เมษายน 2556, 16 มิถุนายน 2557.
- อนงค์ แสงยนต์ (ศรีไทยพันธุ์). ข้าราชการบำนาญสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. “สัมภาษณ์.” 11 ตุลาคม, 28 สิงหาคม 2555.